

Statliga företag

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 2014 års redogörelse för företag med statligt ägande (skr. 2013/14:140). Utskottet föreslår att regeringens skrivelse läggs till handlingarna.

I betänkandet behandlas vidare en motion som väckts med anledning av skrivelsen och 18 motionsyrkanden om statliga företag från den allmänna motionstiden 2014. Motionsyrkandena rör bl.a. förändringar av verksamhetsinriktningen i statliga företag, förvaltning av statliga företag, Vattenfall AB:s uppdrag, ekonomiska mål för SJ AB och LKAB:s uppdrag. Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden. I sju olika reservationer från företrädarna för Moderaterna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna följs vissa yrkanden upp.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Övergripande om förvaltning av statliga företag.....	6
Skrivelsen.....	6
Motionerna.....	7
Vissa kompletterande uppgifter.....	8
Utskottets ställningstagande.....	12
Förvaltning av vissa statliga företag.....	14
Motionerna.....	14
Vissa kompletterande uppgifter.....	16
Utskottets ställningstagande.....	22
Försäljning av SAS AB.....	25
Motionen.....	25
Vissa kompletterande uppgifter.....	25
Utskottets ställningstagande.....	26
Reservationer.....	27
1. Förvaltning av statliga företag, punkt 3 (M, C, FP, KD).....	27
2. Förvaltning av statliga företag, punkt 3 (SD).....	28
3. Vattenfall AB:s uppdrag, punkt 4 (SD).....	29
4. Sveaskog AB m.m., punkt 5 (V).....	30
5. Ekonomiska mål för SJ AB, punkt 6 (V).....	30
6. LKAB:s uppdrag, punkt 7 (SD).....	31
7. AB Svensk Exportkredit, punkt 8 (SD).....	32
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	33
Skrivelsen.....	33
Följdmotionen.....	33
Motioner från allmänna motionstiden 2014/15.....	33
<i>Bilaga 2</i>	
Företag med statligt ägande.....	36

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Skrivelsen om företag med statligt ägande

Riksdagen lägger skrivelse 2013/14:140 till handlingarna.

2. Förändringar av verksamhetsinriktningen i statliga företag

Riksdagen avslår motion

2014/15:2983 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (M, C, FP, KD)
yrkande 20.

3. Förvaltning av statliga företag

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:1850 av Hans Rothenberg m.fl. (M) yrkande 16,
2014/15:2484 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 1 och
2014/15:2983 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (M, C, FP, KD)
yrkande 19.

Reservation 1 (M, C, FP, KD)

Reservation 2 (SD)

4. Vattenfall AB:s uppdrag

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:53 av Josef Fransson m.fl. (SD),
2014/15:389 av Jörgen Warborn (M),
2014/15:2028 av Lars Eriksson m.fl. (S),
2014/15:2115 av Josef Fransson (SD),
2014/15:2484 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 2 och 3
samt
2014/15:2944 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 3.

Reservation 3 (SD)

5. Sveaskog AB m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:508 av Helén Pettersson i Umeå och Isak From (S) och
2014/15:848 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 12.

Reservation 4 (V)

6. Ekonomiska mål för SJ AB

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:192 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 7,
2014/15:2133 av Per Klarberg m.fl. (SD) och
2014/15:2669 av Patrik Jönsson (SD).

Reservation 5 (V)

7. LKAB:s uppdrag

Riksdagen avslår motion

2014/15:1125 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 3.

Reservation 6 (SD)

8. AB Svensk Exportkredit

Riksdagen avslår motion

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 37.

Reservation 7 (SD)

9. Försäljning av SAS AB

Riksdagen avslår motion

2014/15:157 av Sotiris Delis (M).

Stockholm den 11 december 2014

På näringsutskottets vägnar

Jennie Nilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jennie Nilsson (S), Catharina Elmsäter-Svärd (M), Åsa Westlund (S), Hans Rothenberg (M), Ingemar Nilsson (S), Josef Fransson (SD), Cecilie Tenfjord-Toftby (M), Helena Lindahl (C), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Birger Lahti (V), Penilla Gunther (KD), Mattias Jonsson (S), Per-Arne Håkansson (S), Anna-Caren Säterberg (S), Said Abdu (FP) och Elisabet Knutsson (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

- regeringens skrivelse 2013/14:140 med 2014 års redogörelse för företag med statligt ägande
- en motion som väckts med anledning av skrivelsen
- 18 motionsyrkanden om statliga företag från den allmänna motionstiden 2014.

Under ärendets beredning har statsrådet Mikael Damberg vid ett besök i utskottet i november 2014 lämnat information om förvaltningen av statliga bolag. Vidare har utskottet fått information om Vattenfall AB:s verksamhet av bolagets vd Magnus Hall och finansdirektör och ställföreträdande koncernchef Ingrid Bonde som besökte utskottet i november 2014.

Utskottets överväganden

Övergripande om förvaltning av statliga företag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna. Vidare avslår riksdagen motionsyrkanden som rör förändringar av verksamhetsinriktningen i statliga företag och förvaltning av statliga företag.

Jämför reservationerna 1 (M, C, FP, KD) och 2 (SD).

Skrivelsen

I skrivelse 2013/14:140 lämnar regeringen sin årliga redogörelse för förvaltningen av statens företagsägande. I redogörelsen, som lämnades till riksdagen i juni 2014, beskrivs utvecklingen under 2013 och t.o.m. den 1 maj 2014. I redovisningen ingår dels aktiebolag vars aktier förvaltas av Regeringskansliet, dels organisationen Svenska skeppshypotekskassan.

Systemet med årliga redogörelser från regeringen baseras på ett beslut av riksdagen våren 1981 (prop. 1980/81:22, bet. 1980/81:NU29). Syftet är att ge en beskrivning över statens företagsägande och de värden som finns i de statligt ägda företagen. Verksamhetsberättelsen liksom delårsrapporterna finns tillgängliga på regeringens webbplats.

I verksamhetsberättelsen redogör regeringen för statens ägarpolicy och hur förvaltningen och företagen har utvecklats under året. Enligt skrivelsen är värdeskapande ett övergripande mål för förvaltningen av företag med statligt ägande. Detta innebär bl.a. att företagen ska få förutsättningar och möjligheter att utvecklas och fortsätta konkurrera på sina marknader. Det är enligt skrivelsen inte självklart att staten ska äga dessa företag, men så länge staten är ägare anger regeringen att det är viktigt att staten fortsätter att vara aktiv, agerar på ett professionellt sätt och är tydlig i sin ägarroll. Enligt skrivelsen innefattar det bl.a. att gå igenom portföljen av företag för att pröva skälen för ett fortsatt statligt ägande och att gå igenom företagens olika uppdrag och inriktningar. I avsnittet Så förvaltas de statligt ägda bolagen finns information om statens förvaltningskostnader för bl.a. interna kostnader och köpta tjänster. I verksamhetsberättelsen beskrivs också processen för att nominera styrelseledamöter. Av statens ägarpolicy framgår att en särskild uppgift som styrelseordföranden har är det s.k. samordningsansvaret. När ett statligt ägt bolag står inför särskilt viktiga avgöranden ska styrelsen genom styrelseordföranden samordna sin syn med företrädare för ägaren. Det är styrelsen som har till uppgift att ta initiativ till och bedöma i vilka fall samordning ska ske genom styrelseordföranden inför ett visst styrelsebeslut. I skrivelsen finns även ett avsnitt om hur regeringens riktlinjer för

anställningsvillkor för ledande befattningshavare har tillämpats i de statligt ägda bolagen. Vidare finns ett avsnitt om att fastställa och följa upp tydliga mål i bolagen.

I verksamhetsberättelsen beskrivs även hållbarhetsarbetet i de statligt ägda bolagen, med beskrivningar av hur två statligt ägda bolag, Systembolaget och Apoteket, arbetar med hållbarhetsfrågor. Dessutom redovisas att styrelserna i bolagen med statligt ägande under 2013 har blivit ombudda att fastställa strategiska mål inom området hållbart företagande. Vid årsskiftet 2013/14 hade 47 bolag av 50 fastställt sina mål. Bolagen med statligt ägande har verksamhet i olika sektorer, är olika stora och har olika uppdrag. Det är därför naturligt att bolagen väljer att fokusera på olika hållbarhetsområden och att målen täcker en palett av frågor. Mångfald och minskad miljöpåverkan är dock ett återkommande fokusområde för flera av bolagen.

Vidare redovisas en konsoliderad balans- och resultaträkning, beslutade utdelningar samt anslag för de statligt ägda bolagen. Därutöver innehåller presentationerna av de olika statliga företagen en ekonomisk redovisning för varje företag, en presentation av företagets verksamhet och mål samt en utvärdering av det gångna året. Av presentationen framgår också om företaget har en etikpolicy, en jämställdhetspolicy, en miljöpolicy, ett miljöledningssystem, en finansiell redovisning enligt internationell standard (International Financial Reporting Standards) och en hållbarhetsredovisning enligt internationella riktlinjer (Global Reporting Initiative). En redovisning lämnas av könsfördelningen för företagets anställda, ledningsgrupp och styrelse.

Motionerna

Förändringar av verksamhetsinriktningen i statliga företag

I den gemensamma motionen 2014/15:2983 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (M, C, FP, KD) anförs att den nya regeringens energipolitik är otydlig och riskerar att stå i strid med den energiöverenskommelse som riksdagen har beslutat om. Regeringens styrning av de statliga bolagen, inklusive Vattenfall AB, ska ske inom de ramar som riksdagen fastställt. Motionärerna förordar därför ett tillkännagivande om att regeringen ska inhämta riksdagens godkännande innan väsentliga förändringar i verksamhetsinriktningen görs för statligt helägda bolag (yrkande 20).

Förvaltning av statliga företag

I motion 2014/15:2983 yrkande 19 betonar Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (M, C, FP, KD) att statens uppgift normalt inte bör vara att äga och driva företag. Motionärerna anför att om förändringar av det statliga ägandet leder till bättre fungerande marknader eller en mer effektiv samhällsservice bör staten minska eller avveckla sitt ägande. Exempelvis gäller detta bolag som SBAB och Telia Sonera.

I motion 2014/15:1850 av Hans Rothenberg m.fl. (M) yrkande 16 förordas ett riksdagsuttalande om att förvaltningen av de statligt ägda bolagen fortsatt ska utvecklas. Motionärerna framhåller att staten bör minska eller avveckla sitt ägande om sådana förändringar leder till bättre fungerande marknader eller en mer effektiv samhällsservice. Som exempel anges SBAB och Telia Sonera. Vidare framhåller motionärerna sin uppfattning att det inte är aktuellt med försäljning av Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB), Apoteket AB eller Vattenfall.

Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) förordar i kommittémotion 2014/15:2484 yrkande 1 ett fortsatt statligt engagemang för att bibehålla statens inflytande genom ägande bl.a. då det ger en demokratisk dimension till vissa etiska frågor. Motionärerna anför att utförsäljningar av statens egendom inte kan ses som ett ideologiskt självändamål, men att det emellertid finns statligt ägande som under vissa omständigheter skulle kunna reduceras när ägandet inte kan motiveras genom nytta för medborgarna.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet behandlade senast i januari 2014 frågor om statliga företag i ett betänkande (bet. 2012/13:NU7) motsvarande det här aktuella. Därutöver beslutade riksdagen under det föregående riksmötet i december 2013, på regeringens förslag, att dels godkänna en ändring av uppdraget för Akademiska Hus AB, dels bemyndiga regeringen att avveckla Ersättningsmark i Sverige AB genom likvidation (prop. 2013/14:1 utg.omr. 24, bet. 2013/14:NU1). Vidare bemyndigades regeringen dels att besluta att AB Svensk Exportkredit för 2014 får ta upp lån för systemet med statsstödda exportkrediter i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 80 miljarder kronor, dels att under 2014 ikläda staten betalningsansvar för kreditgarantier till Svensk Exportkredit som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 250 miljarder kronor.

Regeringens förfogande över statliga bolag

Den rättsliga grunden för regeringens förfogande över statens medel och dess övriga tillgångar finns i regeringsformen (RF). Enligt 9 kap. 8 § RF förvaltar och förfogar regeringen över statens tillgångar, om de inte avser riksdagens myndigheter eller i lag har avsatts för särskild förvaltning. Bestämmelsen innebär att de statliga tillgångarna står till regeringens disposition. Disposition innefattar både förvaltningsåtgärder – rättsliga och faktiska – och förfogandeåtgärder, som avhändelse och pantsättning. Till de statliga tillgångarna hör de andelar staten äger i aktiebolag. Tillgångar som ägs av de statligt ägda bolagen är offentligrättsligt sett inte statliga och berörs inte av paragrafens bestämmelser.

Regeringens frihet att förfoga över statens egendom är emellertid begränsad. I 9 kap. 9 § RF anges att riksdagen beslutar om grunderna för förvaltningen av och förfogandet över statens tillgångar. Riksdagen kan också besluta att en åtgärd av ett visst slag inte får vidtas utan att riksdagen har medgett det. Det är riksdagens sak att avgöra hur omfattande grunderna ska vara. Således är det riksdagen som avgör vilken omfattning regleringen ska ha.

Vidare följer av 8 kap. 3 § budgetlagen (2011:203) att regeringen inte utan riksdagens bemyndigande får förvärva aktier eller andelar i ett företag eller på annat sätt öka statens röst- eller ägarandel i ett företag. Regeringen får heller inte utan riksdagens bemyndigande tillskjuta kapital till ett företag. I 8 kap. 4 § andra stycket budgetlagen (2011:203) föreskrivs att regeringen inte utan riksdagens bemyndigande genom försäljning eller på annat sätt får minska statens ägarandel i företag där staten har hälften eller mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar.

Statligt ägda bolag är liksom aktiebolag som ägs av andra underkastade regelsystemet i aktiebolagslagen (2005:551). Det betyder att även ett statligt ägt bolag är en självständig juridisk person, där det högsta beslutande organet är bolagsstämman. Vid denna utövar aktieägarna sin rätt att besluta i bolagets angelägenheter.

Enligt de riktlinjer som riksdagen beslutade om våren 1996 (prop. 1995/96:141, bet. 1995/96:NU26) ska följande huvudprinciper gälla för förvaltningen av statliga bolag:

- Statligt ägda företag ska arbeta under krav på effektivitet, avkastning på det kapital företaget representerar och strukturanpassning.
- Den som utövar förvaltningen av ett statligt ägt företag ska med utgångspunkt i uppsatt verksamhetsmål aktivt följa företagets utveckling och vidta erforderliga åtgärder för att företaget ska uppfylla kraven på effektivitet, avkastning och strukturanpassning.

Förändringar av verksamhetsinriktningen i statliga bolag

När det gäller förslaget i motion 2014/15:2983 (M, C, FP, KD) om att riksdagen ska uppmana regeringen att den ska hämta in riksdagens godkännande innan väsentliga förändringar av verksamhetsinriktningen vidtas kan erinras om att utskottet behandlade ett snarlikt förslag våren 2005 (bet. 2004/05:NU12 s. 26). Här anförde utskottet bl.a. att statens innehav av aktier i statliga bolag i så gott som samtliga fall kan härledas till riksdagsbeslut och att regeringen inte har möjlighet att lägga andra uppgifter på ett statligt bolag än de som inryms i vad som beslutats av riksdagen.

Information i budgetpropositionen

I budgetpropositionen för 2015 finns i avsnittet Politikens inriktning (prop. 2014/15:1 utg.omr. 24 s. 80 f.) ett avsnitt om statliga företag med rubriken Ett

hållbart ägande med värdeskapande i fokus. Där konstateras att staten är en av Sveriges största bolagsägare och att bolagen representerar stora värden och sammantaget är en av Sveriges största arbetsgivare. Ytterst ägs bolagen av alla svenska medborgare gemensamt.

Regeringen har riksdagens uppdrag att aktivt förvalta statens ägande i bolag så att den långsiktiga värdeutvecklingen blir den bästa möjliga och, i förekommande fall, att de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs väl.

I budgetpropositionen anges vidare att bolag med statligt ägande ska förvaltas på ett aktivt och professionellt sätt med värdeskapande som ett övergripande mål. Det innebär att bolagen ska agera långsiktigt, effektivt och lönsamt samt ges förmåga att utvecklas. Bolag med statligt ägande ska agera föredömligt inom området hållbart företagande och i övrigt agera på ett sådant sätt att de åtnjuter offentligt förtroende.

Det betyder att bolagen ska vara föregångare i hållbarhetsfrågor som t.ex. jämställdhet, miljö och socialt ansvarstagande. Vissa bolag med statligt ägande har särskilt beslutade samhällsuppdrag. Det är viktigt att dessa tydligt redovisas och är styrande för bolagens verksamhet. Utvecklingen av förvaltningen av bolagen med statligt ägande bör fortsätta.

Bolagen med statligt ägande bör drivas långsiktigt och ansvarsfullt och, där bolagen verkar på en konkurrensutsatt marknad, enligt marknadsmässiga krav för att säkerställa en effektiv konkurrens.

När det gäller ekonomiska mål för de statligt ägda företagen sägs att sådana är ett viktigt verktyg i ägarstyrningen. De bolag som har beslutade ekonomiska mål ska uppnå dessa långsiktigt över en konjunkturcykel. Syftet med målen är att förbättra värdeutvecklingen genom att bolagets lönsamhet, effektivitet och risknivå löpande mäts, följs upp och utvärderas.

En revidering av de ekonomiska målen kan exempelvis motiveras av väsentliga förändringar i bolagets strategi, risk- och räntenivå, och marknadsförutsättningar, liksom större förvärv eller avyttringar. Under åren 2012 och 2013 fick sex bolag nya mål, och under 2014 reviderades målen för ytterligare nio bolag. Akademiska Hus, Bilprovningen, Postnord, SJ, Svenska rymdaktiebolaget, Sveaskog, Swedavia, Swedesurvey och Systembolaget fick nya ekonomiska mål vid respektive bolags årsstämma våren 2014.

Regeringskansliet ser löpande över hur målen kan revideras då ett bolags interna och externa förutsättningar ändras i takt med förändringar i omvärlden. En revidering av de ekonomiska målen kan exempelvis motiveras av väsentliga förändringar i bolagets strategi, risk- och räntenivå, samt marknadsförutsättningar, liksom större förvärv eller avyttringar.

Bolag med statligt ägande ska integrera hållbarhetsfrågor i affärsstrategin och den löpande verksamheten. När bolag brister i sin hantering av hållbarhetsfrågor kan detta ge upphov till affärsrisker med långtgående konsekvenser på bolagets förmåga att verka, eller till att en affärsmöjlighet går förlorad. Brister i hanteringen av hållbarhetsfrågor bidrar inte till en god samhällsutveckling. Bolagens verksamhet ska präglas av öppenhet och föredömlighet, och bolagen ska vara föregångare i hållbart företagande genom

ett långsiktigt och ansvarsfullt ställningstagande till mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö, antikorrupktion, affärsetik, jämställdhet och mångfald.

År 2012 integrerades hållbart företagande i ägarstyrningen i större utsträckning än tidigare. Styrelse och företagsledning ska ta ett tydligt ansvar för hållbarhetsutmaningarna och arbeta för långsiktiga, utmanande och uppföljningsbara hållbarhetsmål.

Bolag med statligt ägande ska på sin webbplats i samband med publiceringen av företagets årsredovisning redovisa och publicera en hållbarhetsredovisning enligt Global Reporting Initiatives riktlinjer.

Regeringskansliet har i syfte att belysa det långsiktiga värdeskapandet i bolagen ur fler perspektiv än det ekonomiska inlett ett projekt där hållbarhet integreras i bolagsanalysen. Bilprovningen och Postnord är exempel på företag där bolagens utmaningar och strategiska arbete inom relevanta hållbarhetsområden har analyserats.

Ett av de viktigaste instrumenten för styrning av bolag med statligt ägande är att utse kompetenta och väl fungerande styrelser. Styrelser ska vara sammansatta så att de kan genomföra ägaruppdraget utifrån affärskompetens, integritet, effektivitet och branschkunskap. Personer med olika erfarenheter, ålder, kön och bakgrund behövs för att tillgodose behovet av relevant kompetens i styrelserna. Frågan om mångfald, inklusive en jämn könsfördelning bland styrelseledamöter, kommer att prioriteras högt.

Flera av bolagen med statligt ägande har särskilt beslutade samhällsuppdrag som beslutats av riksdagen, dvs. bolagen bedriver verksamhet som syftar till att generera andra effekter än ekonomisk avkastning för ägaren men som i övrigt bidrar positivt till samhället. Regeringskansliet påbörjade under 2013 ett arbete med att etablera en enhetlig metodik och process för att fastställa och följa upp särskilt beslutade samhällsuppdrag, s.k. uppdragsmål. Även om det i många fall är svårt att i monetära termer värdera nyttan av ett uppfyllt samhällsuppdrag är det viktigt att fastställa kostnaden för uppdraget. Information om kostnaden för att genomföra ett särskilt beslutat samhällsuppdrag ger ett bättre underlag för prioritering av hur skattebetalarnas medel ska användas. Kommande år väntas en översyn för fastställande av uppdragsmål för ytterligare ett antal bolag.

Det pågår löpande ett omfattande analysarbete av bolagen med statligt ägande. Resultatet av analysarbetet kan leda till omstruktureringar och förändringar och/eller förtydliganden av bolagens uppdrag eller inriktning. Så länge staten är ägare är det viktigt att staten fortsätter att vara aktiv, agerar på ett professionellt sätt och är tydlig i sin ägarroll.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande när det gäller övergripande frågor om förvaltningen av statliga företag redovisas under följande rubriker:

- Skrivelsen om företag med statligt ägande
- Förändringar av verksamhetsinriktningen i statliga företag
- Förvaltning av statliga företag.

Skrivelsen om företag med statligt ägande

Systemet med årliga redogörelser från regeringen för företag med statligt ägande baseras på ett beslut av riksdagen 1981. Det finns, som kommer att framgå av efterföljande ställningstaganden, åsiktsskillnader mellan företrädarna för olika partier i utskottet när det gäller statliga företag. Utskottet vill samtidigt framhålla vikten av att regeringen årligen lämnar dessa redogörelser, som utgör underlag för att riksdagen ska kunna följa och granska regeringens förvaltning av de aktuella företagen. En annan viktig del i detta är att riksdagsledamöter bjuds in till bolagstämmor i de bolag där staten äger minst 50 procent av aktierna, under förutsättning att bolaget eller ett rörelsedrivande dotterbolag har fler än 50 anställda. Riksdagsledamöters rätt att delta i dessa bolagsstämmor följer av ett riksdagsbeslut från 1981 (prop. 1980/81:22, bet. 1980/81:NU29). Under våren 2014 följde utskottet upp i vilken utsträckning ovan nämnda riksdagsbeslut efterlevs. Uppföljningen visar att samtliga statligt ägda bolag där riksdagsledamöter har rätt att närvara vid bolagsstämman har underrättat riksdagen om tid och plats för bolagsstämman.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen ska lägga regeringens skrivelse till handlingarna.

Förändringar av verksamhetsinriktningen i statliga företag

I motion 2014/15:2983 (M, C, FP, KD) förordas ett tillkännagivande om att regeringen ska hämta in riksdagens godkännande innan väsentliga förändringar i verksamhetsinriktningen vidtas för statligt helägda bolag.

Utskottet vill inledningsvis framhålla att den svenska staten är en av de största företagsägarna i Sverige och äger för närvarande helt eller delvis 49 bolag. De statliga bolagen har ca 170 000 anställda och omsatte 2013 sammanlagt ca 400 miljarder kronor. Bland bolagen med statligt ägande återfinns många starka varumärken. Ofta spelar bolagen en viktig roll i det svenska samhället, där de i flertalet fall startat som en samhällstjänst i annan form än som bolag. Därefter har verksamheterna bolagiserats i syfte att bedrivas effektivt och för att öka förutsättningarna för konkurrensneutralitet på marknaden, dit nya privata aktörer vanligen sökt sig. Huvuddelen av bolagen med statligt ägande verkar i dag på fullt konkurrensutsatta marknader och inom flertalet sektorer.

Som anförts är staten en betydande företagsägare i Sverige och har enligt utskottets mening därmed ett stort ansvar att vara en aktiv och professionell ägare. Enligt regeringsformen (RF) är det regeringen som förvaltar och förfogar över statens tillgångar. Till de statliga tillgångarna hör de andelar staten äger i aktiebolag. Av detta följer att regeringen förvaltar de statliga bolagen och företräder ägaren, dvs. ytterst landets medborgare. Regeringens frihet att förfoga över statens tillgångar är emellertid begränsad. I RF anges vidare att det är riksdagen som beslutar om grunderna för förvaltningen av och förfogandet över statens tillgångar. Vid ägarstyrningen av de statliga bolagen ska regeringen således utgå från de riktlinjer för bolagets verksamhet som beslutats av riksdagen. Vanligen återspeglas riksdagens beslut i företagens bolagsordningar. Detta innebär bl.a., enligt utskottets mening, att regeringen inte har möjlighet att lägga andra uppgifter på ett statligt bolag än de som inryms i vad som beslutats av riksdagen. I den händelse regeringen önskar genomföra en förändring av ett statligt företags verksamhetsinriktning som inte kan inrymmas i vad riksdagen beslutat bör regeringen därmed vända sig till riksdagen. Denna ordning är också något som lyfts fram i den aktuella motionen. Enligt utskottet råder det därmed ingen motsättning mellan utskottets uppfattning i denna fråga och den som förs fram i motionen. Utskottet vill understryka att denna ordning är en viktig del i hur förvaltningen av de statliga företagen bör fungera och att den även fortsättningsvis bör gälla. Ett uttalande från riksdagen i enlighet med vad som begärs i motionen kan således besparas.

Med hänvisning till det anförda avstyrks nämnda motion i berörd del.

Förvaltning av statliga företag

Uttalanden av riksdagen i olika frågor som rör förvaltning av statliga företag begärs i motionerna 2014/15:1850 (M), 2014/15:2484 (SD) och 2014/15:2983 (M, C, FP, KD).

Utskottet vill med anledning av dessa motioner anföra följande. För staten som ägare är det centralt att de statliga bolagen bedriver sin verksamhet så att ett långsiktigt värdeskapande uppnås. Det är väsentligt att de statliga bolagen ges möjlighet att utvecklas och växa för att skapa värde för ägaren samt att den aktiva förvaltningen sker på ett professionellt sätt med värdeskapande som ett övergripande mål.

Flera av bolagen med statligt ägande har samhällsuppdrag som beslutats särskilt av riksdagen, dvs. bolagen bedriver verksamhet som syftar till att generera andra effekter än ekonomisk avkastning för ägaren men som i övrigt bidrar positivt till samhället. Här vill utskottet framhålla att Regeringskansliet under 2013 påbörjade ett arbete med att etablera en enhetlig metodik och process för att fastställa och följa upp särskilt beslutade samhällsuppdrag, s.k. uppdragsmål. Även om det i många fall är svårt att i monetära termer värdera nyttan av ett uppfyllt samhällsuppdrag är det viktigt att fastställa kostnaden för uppdraget. Information om kostnaden för att genomföra ett särskilt beslutat

samhällsuppdrag ger ett bättre underlag för prioritering av hur skattebetalarnas medel ska användas. Kommande år väntas en översyn för fastställande av uppdragsmål för ytterligare ett antal bolag.

Vidare pågår löpande ett omfattande analysarbete av bolagen med statligt ägande. Resultatet av analysarbetet kan leda till omstruktureringar samt förändringar och/eller förtydliganden av bolagens uppdrag eller inriktning. Så länge staten är ägare är det viktigt att staten fortsätter att vara aktiv, agerar på ett professionellt sätt och är tydlig i sin ägarroll.

Med det anförda avstyrker utskottet de här aktuella motionerna i berörda delar.

Förvaltning av vissa statliga företag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör Vattenfall AB:s uppdrag, Sveaskog AB, ekonomiska mål för SJ AB, LKAB:s uppdrag och AB Svensk Exportkredit.

Jämför reservationerna 3 (SD), 4 (V), 5 (V), 6 (SD) och 7 (SD).

Motionerna

Vattenfall AB

Lars Eriksson m.fl. (S) framför i motion 2014/15:2028 att det mot bakgrund av Vattenfall AB:s tveksamma investeringsstrategi är viktigt att Vattenfall kvarstår i statlig ägo och att staten överväger möjligheterna att se över bolagets ägardirektiv i syfte att höja bolagets ambitioner vad gäller affärsmässighet och investeringar i förnybar energi.

I motion 2014/15:389 av Jörgen Warborn (M) framhålls att det, med anledning av den långa projekteringstiden för nya kärnkraftsanläggningar, är angeläget att det analysarbete som Vattenfall påbörjat för att eventuellt ersätta en eller flera reaktorer inte avbryts. Enligt motionären borde regeringen låta Vattenfall fortsätta analysarbetet åtminstone tills en eventuell blocköverskridande överenskommelse har kommit till stånd. Mot denna bakgrund bör, anføres det i motionen, statens representant i Vattenfalls styrelse verka för att företagets analysarbete om eventuella ersättningsreaktorer ska fortsätta.

I motion 2014/15:53, som väckts med anledning av skrivelsen, framför Josef Fransson m.fl. (SD) att Vattenfalls uppdrag bör ses över. Översynen ska säkerställa realistiska investeringsplaner och en långsiktig konkurrens för att förhindra koldioxidläckage från Vattenfalls befintliga energimix. Motionärerna anför vidare att Vattenfall även bör flytta fokus från expansion i utlandet till att i stället värna den svenska elförsörjningen ur ett långsiktigt perspektiv.

I kommittémotion 2014/15:2484 yrkande 2 begär Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) dels en översyn av Vattenfalls strategi för förnybar energi så att den anpassas efter rådande förhållanden på den svenska och europeiska energimarknaden, dels att bolaget ska flytta fokus från expansion i utlandet till att värna den svenska elförsörjningen ur ett långsiktigt perspektiv. Vidare framhåller motionärerna att de ser regeringens formulering i budgetpropositionen för 2015 om att Vattenfalls planer på att förbereda för byggandet av ny kärnkraft avbryts som problematisk. I motionen begärs därför (yrkande 3) att riksdagen ska ge regeringen till känna att Vattenfall inte ska åläggas några restriktioner att ansöka, undersöka och förbereda för uppförande av ny kärnkraft.

Richard Jomshof m.fl. (SD) anser i kommittémotion 2014/15:2944 att det finns ett behov av en marknadskompletterande riskkapitalfond, där fonden prioriterar företag och innovatörer som har små möjligheter att söka kapital på den ordinarie riskkapitalmarknaden (yrkande 3). Pengarna i fonden ska enligt motionärerna komma från en extra vinstutdelning från Vattenfall på upp till 5 miljarder kronor om året under förutsättning att vinstutrymmet finns.

Josef Fransson (SD) framför i motion 2014/15:2115 att Vattenfall betalar ett för högt pris för överskott av mikroproducerad el. Enligt motionären leder detta till en lägre vinst för bolaget och därmed även till lägre utdelningar till ägaren. Motionären förordar därför att ägardirektiven ändras för att förhindra denna ordning.

Sveaskog m.m.

Helén Pettersson i Umeå och Isak From (båda S) framför i motion 2014/15:508 att Sveaskog under de senaste åren har drivit upp priserna på jaktarrenden. Enligt motionärerna bör Sveaskog i stället agera för att värna de som tar ansvar för långsiktighet och god viltvård, och ge förutsättningar för människor att bo kvar i glesbygd. I motionen förespråkas därför att staten bör undersöka möjligheterna för Sveaskog att ta ansvar för att långsiktig viltvård möjliggörs på deras marker, snarare än kortsiktiga vinster från pengastarka tillfälliga jaktbesökare.

Jens Holm m.fl. (V) framhåller i kommittémotion 2014/15:848 yrkande 12 att det statliga ägandet av skogsområden bör samlas i ett bolag. Motionärerna menar att det nya skogsbolaget bör ha ett hållbart brukande av skogens resurser, inte avkastning, som främsta mål. Enligt motionen medför dagens vinstkrav att det blir svårt för ett statligt bolag eller en statlig förvaltare att avstå produktiva skogar till andra intressen.

SJ AB

I kommittémotion 2014/15:2133 framför Per Klarberg m.fl. (SD) att dagens vinst- och avkastningskrav som ligger på SJ AB bör upphöra för att bolaget ska kunna konkurrera med övriga aktörer om tåglägen och i upphandlingar. Enligt motionärerna bör SJ AB enbart ha ett lönsamhetskrav för att säkerställa

resurser för ny- och reinvesteringar i fordon, utveckling av servicesystem och tjänster m.m.

Enligt motion 2014/15:2669 av Patrik Jönsson (SD) finns det ett brett stöd hos svenska folket för att ha ett statligt ägt bolag som bedriver persontrafik eftersom denna trafik är en del av den viktiga infrastrukturen i Sverige. Motionären påpekar att en sådan verksamhet kostar pengar och att det därför vore önskvärt att avkastningskravet som ligger på SJ AB sänks eller om möjligt tas bort.

I partimotion 2014/15:192 påpekar Jonas Sjöstedt m.fl. (V) att SJ AB:s nuvarande avkastningskrav leder till ett starkt fokus på att skapa företagsekonomisk vinst (yrkande 7). Motionärerna anser att detta medför att resenärernas behov nedprioriteras och missgynnar såväl skattebetalarna som den regionala utvecklingen. I motionen påpekas att SJ:s vinst bör återinvesteras i verksamheten och att lönsamhetskravet bör beakta samhällsekonomisk vinst. Därför bör regeringen enligt motionärerna återkomma med ett förändrat avkastningskrav för SJ AB senast till bolagsstämman 2016 (yrkande 7).

LKAB

I kommittémotion 2014/15:1125 yrkande 3 anför Josef Fransson m.fl. (SD) att mineralersättningen ska spegla det ömsesidiga förhållande som finns mellan det offentliga och gruvnäringen. Som en del i detta begär motionärerna ett tillkännagivande om att LKAB bör få ett reformerat ägardirektiv med tydligare fokus på prospektering.

AB Svensk Exportkredit

I kommittémotion 2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) framförs att Sverige är världens största exportör av försvarsmateriel per capita. Motionärerna understryker att detta är fallet trots att sådan export är omgärdad av ett strikt regelverk och en omfattande kontroll. I motionen anförs vidare att AB Svensk Exportkredit (SEK) kan betyda mycket för mindre företag, och motionärerna begär därför ett tillkännagivande om att SEK bör ges möjligheter att agera ännu mer offensivt (yrkande 37).

Vissa kompletterande uppgifter

Vattenfall AB

Styrning och mål

Riksdagen beslutade i juni 2010 att godkänna att uppdraget för Vattenfall skulle förtydligas i enlighet med vad regeringen hade föreslagit (prop. 2009/10:179, bet. 2009/10:NU23). Detta innebär att Vattenfall ska generera en marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget tillhör ett av de bolag som leder utvecklingen

mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. I en reservation (S, V, MP) yrkades avslag på regeringens förslag. Riksdagen borde enligt reservanterna uppmana regeringen att återkomma med ett nytt förslag i enlighet med vad som förordades i reservationen.

Som en följd av riksdagens beslut antogs vid en extra bolagsstämma i augusti 2010 en ny bolagsordning för Vattenfall. Enligt denna (3 §) är föremålet för bolagets verksamhet att generera en marknadsmässig avkastning genom att direkt eller genom dotter- och intressebolag

- affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget är ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion
- tillhandahålla och bedriva handel med produkter och tjänster inom områden som främjar, stöder och kompletterar energiverksamheten, företrädesvis inom data- och telekommunikationsområdena samt abonnemangsrelaterade produkter och tjänster
- bedriva entreprenad- och konsultverksamhet inom främst energiområdet
- äga och förvalta dels fastigheter, dels aktier och andra värdepapper med anknytning till nämnda verksamheter
- för koncernens räkning bedriva kapital- och likviditetsförvaltning samt, handel med värdepapper

samt att bedriva därmed förenlig verksamhet.

Våren 2011 beslutade riksdagen om ett tillkännagivande om att Vattenfall ska förbli ett helägt statligt bolag (bet. 2010/11:NU7). I betänkandet hänvisade utskottet till att regeringen i budgetpropositionen för 2011 (prop. 2010/11:1 utg.omr. 24 s. 60) hade redovisat att den skulle kunna komma att överväga en ägarbreddning i Vattenfall. Utskottet ansåg att sådana planer på en försäljning av Vattenfall borde avvisas. För utskottet var det självklart att Vattenfall ska kvarstå i helstatlig ägo. Vattenfall är en dominerande aktör på en marknad som inte fungerar väl. Vidare förvaltar Vattenfall viktiga gemensamma naturresurser och kan med rätt styrning vara ett oerhört kraftfullt energipolitiskt verktyg, menade utskottet. I en reservation (M, FP, C, KD) avvisades förslaget.

Vid en extra bolagsstämma i november 2012 beslutades nya ekonomiska mål för Vattenfall. Lönsamhetsmålet sänktes från 15 procents avkastning på eget kapital till 9 procents avkastning på sysselsatt kapital. Lönsamhetsmålet sänktes med hänvisning till att elpriserna och resultatutvecklingen förväntas stabiliseras på en lägre nivå, till följd av såväl en svagare konjunktur som ett ökat utbud på elmarknaden. När det gäller kapitalstruktur har Vattenfall två mål. Skuldsättningsgraden ska ligga i intervallet 50–90 procent, och internt tillförda medel ska vara 22–30 procent av den justerade nettoskulden.

På den extra bolagsstämman i november 2012 presenterades även nya hållbarhetsmål. Dessa mål utgår från ägarens, dvs. statens, riktlinjer och anknäyt till EU:s 2020-mål.

- Vattenfall ska minska sina koldioxidutsläpp till 65 miljoner ton i absoluta utsläpp till 2020.
- Vattenfalls tillväxttakt inom förnybar energi ska vara högre än den genomsnittliga tillväxttakten för de marknader bolaget verkar på i norra Europa. Detta mäts årligen.
- Kvantitativa mål på energieffektivisering – såväl internt som externt – ska fastställas.

Vattenfalls roll i omställningen av energisystemet

Hösten 2013 avstyrkte utskottet (bet. 2012/13:NU7) fem motioner i vilka det krävdes uttalanden av riksdagen om Vattenfalls roll i omställningen av energisystemet. I sitt ställningstagande hänvisade utskottet till det nyssnämnda riksdagsbeslutet våren 2010 om ett förtydligt uppdrag för Vattenfall. När det gällde Vattenfalls roll inom energipolitiken betonade utskottet att lönsamhet är centralt för bolagets verksamhet. För att kunna spela en roll i omställningen av energisystemet måste Vattenfall ha en stabil ekonomi och stora ekonomiska resurser. Produktion och distribution av el är kapitalintensiva verksamheter som kräver stora investeringar. Utskottet ser marknadsmässighet som ett centralt begrepp, om Vattenfall ska kunna spela en sådan roll i energiomställningen som utskottet vill se. Utskottet hänvisade vidare till att regeringen i propositionen om ett förtydligt uppdrag för Vattenfall (prop. 2009/10:179) hade meddelat sin avsikt att använda EU:s s.k. 2020-mål som referenspunkt för uppföljningen av Vattenfalls roll i energiomställningen. Dessa mål handlar om att utsläppen av växthusgaser ska minska med 20 procent jämfört med 1990 års nivå, att 20 procent av den totala energianvändningen ska komma från förnybara energikällor samt att energieffektiviseringen ska öka med 20 procent. Vidare noterade utskottet att Vattenfall vid den extra bolagsstämman i november 2012 hade presenterat nya hållbarhetsmål. Motionsyrkandena följdes upp i tre reservationer (S, V), (MP) och (SD). Riksdagen följde utskottet.

Enligt information från Regeringskansliet har den nuvarande regeringen tillsatt en statsrådsgrupp med särskilt ansvar för att ta ett helhetsgrepp om styrningen av Vattenfall i syfte att göra bolaget ledande i omställningen av energisystemet mot en högre andel förnybar energi. Statsrådsgruppen leds av närings- och innovationsminister Mikael Damberg och består också av miljöminister och vice statsminister Åsa Romson, energiminister Ibrahim Baylan samt finansmarknadsminister, tillika biträdande finansminister Per Bolund. Statsrådsgruppen ska se till att få en komplett information om Vattenfalls verksamhet samt förtydliga styrningen och uppdraget för Vattenfall.

Vattenfall och mikroproduktion av el

Med anledning av vad som anförs i motion 2014/15:2115 (SD) kan nämnas att Vattenfall sedan den 1 september 2014 köper upp mikroproducerad förnybar överskottsel för det rådande spotpriset plus en krona. Skälet till detta är enligt

Vattenfall att bolaget vill stötta utvecklingen av den småskaliga förnybara elproduktionen och att prishöjningen är ett sätt att få mindre kunder att investera i solceller. Som motiv till prishöjningen angavs också vid tidpunkten rådande oklarheter om utformningen av ett skattereduktionssystem för mikroproducerad el och osäkerhet om när ett sådant system kan komma på plats.

Sveaskog AB

Sveaskog förvaltar 3,1 miljoner hektar produktiv skogsmark, vilket är 14 procent av Sveriges skogsmark. Bolagets skogsinnehav är spritt över hela Sverige men har sin tyngdpunkt i norra Sverige. Skogen är viktig som råvara för skogsindustrin och skapar sysselsättning och rekreationsmöjligheter. Sveaskog säljer framför allt timmer, massaved och biobränsle till sina kunder. Bolaget bedriver ett långsiktigt hållbart skogsbruk bl.a. genom att avsätta 20 procent av den produktiva skogsmarken som naturvårdsareal och etablering av totalt 36 ekoparker.

Riksdagen fattade våren 2010 beslut om förändrat uppdrag för Sveaskog AB (prop. 2009/10:169, bet. 2009/10:NU22). Innebörden av beslutet är att bolagets verksamhet ska baseras på affärsmässig grund och generera marknadsmässig avkastning. Bolaget ska vara en oberoende aktör med kärnverksamhet inom skogsbruk utan egna stora intressen som slutanvändare av skogsråvara. Sveaskog bör också kunna bedriva närliggande verksamhet om det bidrar till att öka bolagets avkastning. Dessutom ska bolaget även fortsättningsvis genom försäljning av mark på marknadsmässiga villkor möjliggöra omarronderingar och tillköp för enskilt skogsbruk, särskilt i glesbygd. Försäljning av mark ska ske till dess att 10 procent av den areal bolaget hade vid bolagets bildande 2002 är avyttrad. Enligt Sveaskogs årsredovisning 2013 såldes totalt 8 853 hektar mark under 2013, och försäljningen beräknas fortsätta fram till 2018.

När det gäller Sveaskogs jaktarrenden, som är föremål för ett yrkande i motion 2014/15:508 (S) besvarade dåvarande statsrådet Peter Norman i februari 2011 en skriftlig fråga av Jonas Sjöstedt (V) i detta ämne. Frågeställaren ville veta om det ansvariga statsrådet avsåg att använda statens ägande av Sveaskog för att försäkra att bolagets policy för jaktarrenden inte innebär att möjligheterna till jakt för lokala jaktlag begränsas av att arrendekostnaderna stiger kraftigt. Frågan om Sveaskogs jaktarrenden behandlades även i ett interpellationssvar i oktober 2013 av statsrådet Peter Norman med anledning av en interpellation (ip. 2013/14:18) av Lena Olsson (V). Interpellationen gällde om statsrådet tänkte vidta åtgärder för att genom ägardirektivet till Sveaskog se till att jaktarrendena hålls på en nivå som möjliggör jakt för jaktintresserade i alla inkomstskikt. Vid båda svarstillfällena konstaterade statsrådet att Sveaskog är ett statligt ägt bolag som agerar på marknadsmässiga villkor. Det är bolagsledningen som ansvarar för frågor som rör den löpande verksamheten och operativa beslut. Statsrådet hade således inte för avsikt att

påverka bolagets policy för jaktarrenden eller deras prissättning. Han hade dock fått information från Sveaskog om att bolaget menar att de nya jaktavtalen och prisjusteringarna kan leda till att fler och framför allt yngre jägare kommer att kunna få plats i jaktlagen, eftersom avtalskonstruktionen och prissättningen ska uppmuntra jaktlagen att ta in nya medlemmar. Sveaskog tillämpar också rabatter för yngre jägare, uppgav statsrådet.

Riksdagen avslog senast våren 2014 en motion om arrendepriser liknande den här aktuella motionen 2014/15:508 (S). Motionsyrkandet följdes upp i en reservation (S, V). Riksdagen avslog senast våren 2014 även ett motionsyrkande om ett samlat statligt ägande av skog liknande det här aktuella yrkandet i motion 2014/15:848 (V). Yrkandet följdes upp i en reservation (V).

SJ AB

Våren 2013 avstyrkte trafikutskottet två motionsyrkanden (mot. 2012/13:T236 och mot. 2012/13:T320) om slopat avkastningskrav för SJ AB (bet. 2012/13:TU11). Näringsutskottet, som förordade ett avstyrkande i ett yttrande (2012/13:NU4y) till trafikutskottet anförde bl.a. att en viktig utgångspunkt för ett fastställande av de ekonomiska målen för statliga bolag är ägarens kostnad för eget kapital. Denna kostnad avgör ytterst om staten som ägare får en rimlig och marknadsmässig kompensation för det risktagande ägandet i ett bolag innebär. Utskottet anförde vidare att för lönsamhetsmålet utgör kostnaden för eget kapital ett golv, eftersom en avkastning som systematiskt understiger kapitalkostnaden innebär att värde förstörs för staten som ägare. Utskottet erinrade i yttrandet om att ett frångående av krav på marknadsmässig avkastning kan leda till statsstödsproblematik och att det – mot bakgrund av bl.a. EU:s konkurrens- och statsstödsregler – är viktigt att de ekonomiska målen för SJ ligger på marknadsmässiga nivåer i jämförelse med befintliga och blivande konkurrenter. I yttrandet finns två avvikande meningar av (MP) och (V).

Av regeringens skrivelse (skr. 2013/14:140 s. 30) framgår att nya ekonomiska mål antogs på SJ AB:s årsstämma i april 2014. De nya målen innebär bl.a. att lönsamhetskravet ändras till 7 procents avkastning på operativt eget kapital jämfört med tidigare 10 procents avkastning på eget kapital, samt att utdelningskravet ändras till 30–50 procent av vinsten jämfört med tidigare 33 procent. Av skrivelsen framgår att förändringen har skett mot bakgrund av bl.a. en förändrad konkurrenssituation och ett annat ränteläge.

LKAB

LKAB tillverkar och levererar förädlade järnmalmsprodukter och tjänster till kunder över hela världen. Andra närliggande produkter och tjänster som bygger på LKAB:s kunskaper och som stöder huvudaffären ingår i verksamheten. Bolagets affärsstrategi är att utveckla, tillverka och sälja järnmalmsprodukter med egenskaper som överträffar konkurrenternas. LKAB bedriver vidare prospektering för att säkra gruvdriftens långsiktiga behov av

järnmalm, vilket är en viktig form av kunskapsinhämtning. Målet är att ha 20 års framförhållning för att trygga utvecklingen av produktion och omgivande samhällen.

I juni 2013 publicerade bolaget en nyhetsnotis på sin webbplats där det framgår att sökandet efter nya järnmalmsfyndigheter har intensifierats sedan 2011. Vidare står att läsa att LKAB:s prospekteringsavdelning har vuxit snabbt och att det vid det aktuella tillfället pågick 26 olika prospekteringsprojekt inom LKAB.

AB Svensk Exportkredit

Aktiebolaget Svensk Exportkredit (SEK) tillhandahåller som marknadskompletterande aktör krediter med främst en långsiktig löptid för exportaffärer. På uppdrag av staten administrerar SEK det svenska systemet för statsstödda exportkrediter till fast ränta, det s.k. CIRR-systemet (Commercial Interest Reference Rate).

SEK ska inom systemet för statsstödd exportkreditgivning främja svensk exportindustri och svenskt näringsliv. De statsstödda exportkrediterna ska lämnas till för staten lägsta kostnad och risk samt med villkor som motsvarar vad företag i konkurrentländer kan få, baserat på internationella överenskommelser inom EU och OECD. SEK administrerar de statsstödda exportkrediterna enligt ägaranvisningen från staten.

Baserat på förslag i propositionen Åtgärder för förstärkt exportfinansiering (prop. 2008/09:86, bet. 2008/09:NU12) beslutade riksdagen den 15 december 2008 om utökade möjligheter för SEK och Exportkreditnämnden att tillhandahålla exportfinansiering för att stärka företagens konkurrenskraft med anledning av den finansiella och ekonomiska krisen.

Enligt budgetpropositionen för 2015 (prop 2014/15:1 utg.omr. 24 s. 136) har efterfrågan på statsstödda exportkrediter, s.k. CIRR-krediter, ökat sedan hösten 2008 till följd av oron och osäkerheten på de finansiella marknaderna. Sådana krediter är fortsatt centrala för exportföretagen för att de inte ska få sämre förutsättningar än sina konkurrenter och de facto gå miste om affärer eller få minskad konkurrenskraft internationellt. I propositionen föreslås en låneram på 80 miljarder kronor som enligt regeringen förväntas motsvara det behov som högst finns i CIRR-systemet för att säkerställa SEK:s upplåning på kapitalmarknaden och därmed kunna erbjuda företagen långfristiga lån.

Med anledning av vad som framförs i motion 2014/15:2961 (SD) kan erinras om att utrikesutskottet våren 2012 behandlade regeringens skrivelse 2011/12:114 Strategisk exportkontroll – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden (bet. 2011/12:UU11). I betänkandet avstyrktes bl.a. ett par motioner om exportkrediter. I sitt ställningstagande anförde utrikesutskottet bl.a. att exporten bör främjas i det fall regeringen har fattat eller kommer att fatta beslut om utveckling av försvarsmateriel. Vidare anfördes att en grundläggande utgångspunkt för statens exportfrämjande är att exporten godkänns av Inspektionen för strategiska produkter (ISP) samt att

exportmöjligheterna också kan beaktas och lyftas fram när Sverige deltar i olika internationella forum, t.ex. inom ramen för Europeiska försvarsbyrån (European Defence Agency, EDA), inom sexnationsinitiativet och vid andra internationella samarbeten.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande när det gäller förvaltning av vissa statliga företag redovisas under följande rubriker:

- Vattenfall AB:s uppdrag
- Sveaskog AB m.m.
- Ekonomiska mål för SJ AB
- LKAB:s uppdrag
- AB Svensk Exportkredit.

Vattenfall AB:s uppdrag

Uttalanden av riksdagen om Vattenfalls roll i omställningen av energisystemet eller om bolagets uppdrag i övrigt begärs i motionerna 2014/15:53 (SD), 2014/15:389 (M), 2014/15:2028 (S), 2014/15:2115 (SD) och 2014/15:2484 (SD). Med anledning av nyssnämnda motioner vill utskottet anföra följande.

Våren 2010 fattade riksdagen, som redovisats, beslut om ett förtydligt uppdrag för Vattenfall. Innebörden av detta är att Vattenfall ska generera en marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget är ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. I sitt ställningstagande anförde utskottet att det förtydligade uppdraget hade fått en sådan utformning att de oklarheter som tidigare hade funnits skulle komma att undanröjas. Utskottet såg det då som naturligt att den tidigare geografiska avgränsningen till svensk energiförsörjning helt togs bort.

I anslutning till det som förs fram i de här aktuella motionerna om Vattenfalls roll inom energipolitiken vill utskottet betona att lönsamhet är centralt för bolagets verksamhet. För att kunna spela en roll i omställningen av energisystemet måste Vattenfall ha en stabil ekonomi och stora ekonomiska resurser. Produktion och distribution av el är kapitalintensiva verksamheter som kräver stora investeringar. Utskottet ser marknadsmässighet som ett centralt begrepp om Vattenfall ska kunna spela en roll i energiomställningen.

I propositionen om ett förtydligt uppdrag för Vattenfall (prop. 2009/10:179) meddelade regeringen sin avsikt att använda EU:s s.k. 2020-mål som referenspunkt för uppföljningen av Vattenfalls roll i energiomställningen. De nämnda målen handlar om att utsläppen av växthusgaser ska minska med 20 procent jämfört med 1990 års nivå, att 20 procent av den totala energianvändningen ska komma från förnybara energikällor och att energieffektiviseringen ska öka med 20 procent.

Utskottet noterar att Vattenfall vid den extra bolagsstämman i november 2012, som redovisats, presenterade nya hållbarhetsmål. Enligt dessa ska Vattenfall minska sina koldioxidutsläpp till 65 miljoner ton i absoluta utsläpp till 2020, och bolagets tillväxttakt inom förnybar energi ska vara högre än den genomsnittliga tillväxttaket för de marknader bolaget verkar på i norra Europa. Dessutom ska kvantitativa mål på energieffektivisering sättas. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att det är bra att Vattenfalls hållbarhetsmål konkretiserats och görs mätbara.

Som redovisats har regeringen tillsatt en statsrådsgrupp med särskilt ansvar för att ta ett helhetsgrepp om styrningen av Vattenfall i syfte att göra bolaget ledande i omställningen av energisystemet mot en högre andel förnybar energi. Statsrådsgruppen ska se till att få en komplett information om Vattenfalls verksamhet samt förtydliga styrningen och uppdraget för Vattenfall. Utskottet ser ingen anledning att föregripa statsrådsgruppen med några uttalanden så som begärs i de ovan nämnda motionerna men förutsätter samtidigt att regeringen vid behov förankrar frågan hos riksdagen om inriktningen på verksamheten skulle avvika från det riksdagen har fastställt.

Med anledning av vad som anförs i motion 2014/15:2115 (SD) om prissättningen för mikroproduktion av el vill utskottet framhålla som sin uppfattning att detta inte är en fråga för riksdagen att avgöra. Det är bolagsledningen som ansvarar för den löpande verksamheten och operativa beslut.

I motion 2014/15:2944 (SD) begärs ett tillkännagivande om att en riskkapitalfond bör inrättas, där en del av finansieringen ska ske genom vinstuttag från Vattenfall. Utskottet vill mot bakgrund av vad som anförs i motionen framhålla vikten av att kunskapsintensiva idéer stärks i tidiga skeden. Arbetet med att förbättra de statliga marknadskompletterande kapitalförsörjningsinsatserna är viktigt och behöver fortsätta. Utskottet tillbakavisar dock förslaget om att använda vinstuttag från Vattenfall för att finansiera en riskkapitalfond.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2014/15:53 (SD), 2014/15:389 (M), 2014/15:2028 (S), 2014/15:2115 (SD), 2014/15:2484 (SD) och 2014/15:2944 (SD) i berörda delar.

Sveaskog AB m.m.

I motion 2014/15:848 (V) föreslås det att det statliga ägandet av skog ska samlas i ett bolag. Riksdagen har tidigare, som redovisats, avslagit motionsyrkanden med denna innebörd och i det sammanhanget redovisat hur Sveaskog AB:s verksamhet bedrivs. Utskottet kan inte se någon anledning till att riksdagen nu skulle inta någon annan ståndpunkt och avstyrker därmed motionen i aktuell del.

I motion 2014/15:508 (S) efterfrågas ett uttalande av riksdagen om att priserna på Sveaskog AB:s jaktarrenden ska vara rimliga. Utskottet hänvisar till sina ställningstaganden våren 2013 och våren 2014 då liknande

motionsyrkanden avslogs av riksdagen. Utskottet vidhåller att detta inte är en fråga där statsmakterna bör agera. Sveaskog är ett statligt ägt bolag som agerar på marknadsmässiga villkor, och det är bolagsledningen som ansvarar för frågor som rör den löpande verksamheten och operativa beslut. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen.

Ekonomiska mål för SJ AB

I motionerna 2014/15:192 (V), 2014/15:2133 (SD) och 2014/15:2669 (SD) begärs förändringar av SJ AB:s ekonomiska mål. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att en viktig utgångspunkt när de ekonomiska målen för de statliga bolagen fastställs är ägarens kostnad för eget kapital, eftersom denna kostnad ytterst avgör om staten som ägare får en rimlig och marknadsmässig kompensation för det risktagande som ägandet i ett bolag innebär. För lönsamhetsmålet utgör kostnaden för eget kapital ett golv, eftersom en avkastning som systematiskt understiger kapitalkostnaden innebär att värde förstörs för staten som ägare. Utskottet vill samtidigt påminna om att bl.a. en förändrad konkurrenssituation och ett annat ränteläge gjorde att nya ekonomiska mål antogs på SJ AB:s årsstämma i april 2014. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet här nämnda motioner i berörda delar.

LKAB:s uppdrag

I motion 2014/15:1125 (SD) begärs ett tillkännagivande om att LKAB bör få ett reformerat ägardirektiv med tydligare fokus på prospektering. Som framgår av det föregående tillverkar och levererar LKAB förädlade järnmalsprodukter och tjänster. LKAB bedriver vidare prospektering, dels för att säkra gruvdriftens långsiktiga behov av järnmalm, dels som en viktig del av kunskapsinhämtning. Målet är att ha 20 års framförhållning för att trygga utvecklingen av produktion och omgivande samhällen. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att detta är en fråga som rör bolagets operativa verksamhet och inte är en fråga för riksdagen att avgöra. Utskottet ser därför ingen anledning att göra något tillkännagivande i enlighet med vad motionärerna anför, och riksdagen bör således avstyrka motionen i berörd del.

AB Svensk Exportkredit

I motion 2014/15:2961 (SD) begärs ett tillkännagivande om att AB Svensk Exportkredit (SEK) bör ges möjlighet att agera ännu mer offensivt. Som framgår av det föregående ska SEK inom systemet för statsstödd exportkreditgivning främja svensk exportindustri och svenskt näringsliv. De statsstödda exportkrediterna ska lämnas till för staten lägsta kostnad och risk samt med villkor som motsvarar vad företag i konkurrentländer kan få, baserat på internationella överenskommelser inom EU och OECD. SEK har vidare i uppdrag av staten att administrera de statsstödda exportkrediterna. Här vill utskottet påminna om att en grundläggande utgångspunkt för statens exportfrämjande är att exporten godkänns av Inspektionen för strategiska

produkter samt att exportmöjligheterna också kan beaktas och lyftas fram när Sverige deltar i olika internationella forum, t.ex. inom ramen för Europeiska försvarsbyrån eller vid andra internationella samarbeten. Utskottet ser ingen anledning att gå vidare med ett tillkännagivande så som motionärerna begär och avstyrker därmed den aktuella motionen i berörd del.

Försäljning av SAS AB

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om försäljning av SAS AB.

Motionen

I motion 2014/15:157 av Sotiris Delis (M) framför motionären bl.a. att det svenska ägandet i SAS AB inte är förenligt med en god hushållning av skattemedel och att staten inte bör äga företag som verkar på en konkurrensutsatt marknad. Motionären vill därför att regeringen snarast ska inleda samtal med de övriga ägarna om att avveckla det svenska ägandet i SAS.

Vissa kompletterande uppgifter

Försäljningsbemyndiganden m.m.

I regeringens skrivelse (skr. 2013/14:140 s. 16) redovisas att riksdagen har gett regeringen bemyndiganden att minska eller avveckla ägandet i följande bolag:

- Bilprovningen (prop. 2009/10:54, bet. 2009/10:NU10)
- Bostadsgaranti (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:NU1)
- Lernia (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:NU1)
- Orio (tidigare Saab Automobile Parts), (prop. 2012/13:99, bet. 2012/13:FiU21)
- SAS (prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35)
- AB Svensk Exportkredit (prop. 1995/96:141, bet. 1995/96:NU26 och prop. 2002/03:142, bet. 2002/03:NU14).

I budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1 utg.omr. 24 s. 81) anges att för de bolag där riksdagen har bemyndigat regeringen att minska statens ägande finns beredskap för försäljning.

Enligt 8 kap. 4 § andra stycket budgetlagen får regeringen inte utan riksdagens bemyndigande genom försäljning eller på annat sätt minska statens ägarandel i företag där staten har hälften eller mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar.

Som framgår av skrivelsen uppgår statens ägarandel i SAS AB till 21,4 procent. Danska staten och norska staten äger 14,3 procent vardera, och Knut

och Alice Wallenbergs Stiftelse äger 7,6 procent. Resterande 42,4 procent ägs av ett flertal övriga ägare.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2010 beslutade riksdagen att ge regeringen ett bemyndigande att minska ägandet i SAS (prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35, yttr. 2009/10:NU2y). I sitt yttrande till finansutskottet anförde utskottet att riksdagens bemyndigande att minska ägandet i SAS ska uppfattas som ett tydligt besked om statens inställning till försäljning inom överskådlig tid och underströk vikten av att en försäljning sker i ordnade former när det finns en seriös köpare. Finansutskottet delade utskottets uppfattning.

Under den föregående mandatperioden beslutade riksdagen i december 2012 att medge att regeringen beslutar om en låneram i Riksgäldskontoret för SAS-koncernen för perioden 2012–2015, till marknadsmässiga villkor och till ett belopp om högst 749 miljoner kronor (prop. 2012/13:46, bet. 2012/13:NU10). Låneramen skulle utgöra en del av en ny kreditfacilitet som innebär att bolaget får en likviditetsreserv för sin fortsatta verksamhet. SAS har tagit fram en ny affärsplan för att säkra ett långsiktigt konkurrenskraftigt bolag. En förutsättning för att SAS ska kunna genomföra affärsplanen är att bolaget har tillgång till en likviditetsreserv. I betänkandet behandlades även en motion om försäljning av statens andel i SAS. I sitt ställningstagande anförde utskottet bl.a. att det utgår från att regeringen gör de analyser som krävs för att förbereda ett eventuellt minskat ägande i SAS och att det inte finns något behov av att regeringen presenterar ett förslag för riksdagen till hur avvecklingen av det statliga engagemanget i bolaget ska gå till.

Hösten 2013, vid utskottets behandling av 2012 års redogörelse för företag med statlig ägande (skr. 2012/13:140, bet. 2013/14:NU7), avstyrkte ett enigt utskott ett motionsyrkande om försäljning av SAS med motiveringen att det inte såg något behov av ett sådant riksdagsuttalande. I motionen anfördes att tiden för att sälja SAS AB är inne och att regeringen snarast bör ta fram ett förhandlingsupplägg där alla länder som är delägare i bolaget ska delta i försäljningen.

Utskottets ställningstagande

I motion 2014/15:157 (M) framförs att regeringen snarast ska inleda samtal med de övriga ägarna om att avveckla det svenska ägandet i SAS. Som framgår av det föregående bemyndigade riksdagen våren 2010 regeringen att minska ägandet i SAS. Utskottet anser inte att det finns något behov av ett riksdagsuttalande om försäljning av nämnda bolag och avstyrker därmed den aktuella motionen.

Reservationer

1. Förvaltning av statliga företag, punkt 3 (M, C, FP, KD)

av Catharina Elmsäter-Svärd (M), Hans Rothenberg (M), Cecilie Tenfjord-Toftby (M), Helena Lindahl (C), Ann-Charlotte Hammar Johansson (M), Penilla Gunther (KD) och Said Abdu (FP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2014/15:1850 av Hans Rothenberg m.fl. (M) yrkande 16 och

2014/15:2983 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 19 och

avslår motion

2014/15:2484 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi i allianspartierna anser att statens uppgift normalt bör vara att ange de ramar och regler som ska gälla för näringslivet och företagen, inte att äga och driva företag. Staten är dock en stor företagsägare, och kommer så att förbli under överskådlig tid. Det ställer höga krav på tydliga principer. De statliga bolagen bör drivas långsiktigt och ansvarsfullt och, där bolaget verkar på en konkurrensutsatt marknad, enligt marknadsmässiga krav för att säkerställa en effektiv konkurrens. Statens roll som lagstiftare och ägare bör hållas isär och skötas på ett professionellt sätt. En ansvarfull bolagsstyrning från statens sida innebär att ägardirektiven ska lägga fast långsiktiga spelregler för de statliga företagen. Vidare ska de statliga bolagen präglas av öppenhet och föredömlighet samt vara föregångare avseende hållbarhetsfrågor som t.ex. jämställdhet, miljö och socialt ansvarstagande. Vissa statliga företag har ett särskilt samhällsuppdrag och det är viktigt dessa tydligt redovisas och är styrande för bolagens verksamhet.

Vi menar att den nuvarande regeringen inte följer dessa principer. Det gäller exempelvis hanteringen av det statligt ägda Vattenfall AB och den pågående analysen av förutsättningarna för byggande av ny kärnkraft. Som ansvarig för förvaltningen av de statliga bolagen har regeringen ett stort ansvar att ge dessa bolag stabila förutsättningar genom långsiktiga och tydliga ägardirektiv och en i övrigt ansvarsfull politik. Den detaljstyrning som den nuvarande regeringen har visat prov på när det gäller Vattenfall och analysen av förutsättningarna för byggande av ny kärnkraft ändrar de långsiktiga spelreglerna för bolaget till att i stället vara ryckiga och oförutsebara. Ett sådant agerande från statens sida är inte förenligt med en ansvarsfull

förvaltning. Vi vill i detta sammanhang understryka att det är upp till de statliga bolagens styrelser att besluta om olika projekt och inriktning för respektive bolags löpande verksamhet.

Riksdagen bör enligt vår mening uppmana regeringen att fortsätta utveckla förvaltningen av de statligt ägda bolagen och att minska eller avveckla sitt ägande om sådana förändringar leder till bättre fungerande marknader eller en mer effektiv samhällsservice. Exempelvis gäller detta bolag som SBAB och Telia Sonera. Eventuella försäljningsintäkter ska användas för att minska statsskulden. Det är dock inte aktuellt med försäljning av LKAB, Apoteket eller Vattenfalls nordiska verksamhet. Med ett sådant beslut blir motionerna 2014/15:1850 (M) och 2014/15:2983 (M, C, FP, KD) tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

2. Förvaltning av statliga företag, punkt 3 (SD)

av Josef Fransson (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:2484 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 1 och avslår motionerna

2014/15:1850 av Hans Rothenberg m.fl. (M) yrkande 16 och

2014/15:2983 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 19.

Ställningstagande

Vi kan inledningsvis konstatera att många viktiga svenska samhällsfunktioner i dag bedrivs i bolagsform med staten som hel- eller delägare, och att dessa bolag generellt verkar på en konkurrensutsatt marknad. Vi i Sverigedemokraterna är anhängare av ett fortsatt statligt engagemang för att bibehålla statens inflytande genom ägande, och vi ser inte utförsäljningar av statens egendom som ett ideologiskt självändamål. Emellertid finns statliga innehav som under vissa omständigheter skulle kunna reduceras där man inte kan motivera det statliga ägandet i nytta för medborgarna. Statligt engagemang i centrala samhällsfunktioner anser vi stärker Sverige som nation i händelse av extraordinära händelser, såsom finanskriser, handelsblockader och internationella konflikter. Om bolagen drivs enligt marknadsmässiga principer, vilket som regel bör vara fallet, stärks statens kassa genom aktieutdelning. Genom ett visst statligt ägande bibehålls också en demokratisk dimension kring vissa etiska frågor som t.ex. kan röra korruption och miljöförstöring. Politiker bör emellertid utöva inflytande över statens bolag med varsamhet, och god lönsamhet bör prioriteras högt. Riksdagen bör

sammanfattningsvis genom ett uttalande tydliggöra för regeringen vikten av att värna och stärka det statliga ägandet när det gäller att upprätthålla viktiga samhällsfunktioner och stävja korruption och miljöförstöring, samt att minska ägandet när det inte ger nytta för medborgarna. Därmed tillstyrks motion 2014/15:2484 (SD) i berörda delar. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

3. Vattenfall AB:s uppdrag, punkt 4 (SD)

av Josef Fransson (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2014/15:53 av Josef Fransson m.fl. (SD), 2014/15:2115 av Josef Fransson (SD) och 2014/15:2484 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 2 och 3 samt avslår motionerna 2014/15:389 av Jörgen Warborn (M), 2014/15:2028 av Lars Eriksson m.fl. (S) och 2014/15:2944 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att uppdraget till Vattenfall bör ses över. Översynen bör säkerställa realistiska investeringsplaner och en god konkurrens och förhindra koldioxidläckage när det gäller Vattenfalls befintliga energimix. Relativt låga energipriser samt lågt värde på utsläppsrätter i kombination med ett enormt investeringsbehov i infrastruktur bl.a. till följd av vindkraft, kommer att resultera i långsiktigt ökade kostnader och ekonomisk osäkerhet för Vattenfall. Vattenfalls strategi för förnybar energi bör därmed ses över och anpassas efter rådande förhållanden på den svenska och europeiska energimarknaden.

Vi förordar vidare ett system för elproduktion i Sverige som i möjligaste mån är oberoende av fossil energi och att Sverige undviker att göra sig långsiktigt beroende av importerad el. Vi vill i detta sammanhang varna för en övertro på väderberoende energislag, som vindkraft och solceller, eftersom dessa måste kombineras med baskraft av något slag. Vi anser därför att Vattenfall inte ska åläggas några restriktioner att ansöka om, undersöka och förbereda för uppförande av ny kärnkraft.

En översyn av Vattenfalls uppdrag bör även innefatta att fokus flyttas från expansion i utlandet till att värna den svenska elförsörjningen ur ett långsiktigt perspektiv.

Det som nu anförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed anser vi att motionerna 2014/15:53 (SD), 2014/15:2115 (SD) och 2014/15:2484 (SD) blir tillgodosedda i berörda delar, och de tillstyrks följaktligen. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

4. Sveaskog AB m.m., punkt 5 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:848 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 12 och avslår motion 2014/15:508 av Helén Pettersson i Umeå och Isak From (S).

Ställningstagande

Staten ska bedriva aktivt förvaltarskap över sina skogsområden. Enligt min mening bör därför det statliga ägandet av skogsområden samlas i ett bolag. Det nya skogsbolaget bör ha ett hållbart brukande av skogens resurser, inte avkastning, som främsta mål. Dagens vinstkrav gör det svårt för ett statligt bolag eller en statlig förvaltare att avstå produktiva skogar till andra intressen. Bolaget bör också åläggas att avsätta större arealer till skyddade naturområden samtidigt som staten även fortsättningsvis bör stå för ersättningsmark vid skydd av värdefull natur. Det bör gälla även ovan odlingsgränsen och ske i samråd med rennärigen. I likhet med vad som framförs i motion 2014/15:848 (V) bör riksdagen uppmana regeringen att samla all statligt ägd skog i ett bolag med hållbart brukande som främsta mål. Med en sådan uppmaning anser jag att motionen blir tillgodosedd i berörd del. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

5. Ekonomiska mål för SJ AB , punkt 6 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:192 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 7 och avslår motionerna

2014/15:2133 av Per Klarberg m.fl. (SD) och
2014/15:2669 av Patrik Jönsson (SD).

Ställningstagande

SJ AB är av staten ålagd att skapa företagsekonomisk vinst och har därutöver ett avkastningskrav som innebär att staten kräver utdelning till statskassan på den redovisade nettovinsten. Som jag ser det leder avkastningskravet till ett starkt fokus på att skapa vinst. SJ AB tvingas därmed se till marknadsandelar och snäv vinstmaximering, vilket gör att resenärers behov prioriteras ned. På senare tid har bolaget t.ex. beslutat att ta bort försäljning av utlandsresor över disk och genomfört begränsningar i sovvagnstrafiken.

Järnvägssystemets uppsplittring har generellt lett till en mängd olika bolag vars drivkraft är vinstmaximering för varje enhet. Med ett sådant system kan avisningslokaler för tågen prissättas så att de inte används och plogtåg hyras ut som godståg för att det lönar sig bättre. Samhällsnyttan är ingens ansvar, och med rådande situation riskerar skattebetalarna att på sikt få bära de kostnader som aktörerna kan undkomma.

Avkastningskravet missgynnar även den regionala utvecklingen, eftersom SJ tvingas prioritera bort lågtrafikerade sträckor. Många resenärer måste därför välja flyg eller bil i stället. Effekten är helt orimlig om vi vill minska klimatpåverkan. Om SJ inte hade haft ett avkastningskrav och så höga lönsamhetsmål, skulle SJ t.ex. kunna sänka priserna på biljetter och prioritera samhälleliga värden. Vinsten bör rimligen investeras i verksamheten och lönsamhetskravet beakta samhällsekonomisk vinst. Det skulle då bidra till att fler kan åka kollektivt och till en minskad miljö- och klimatpåverkan. Riksdagen bör därför tillkännage för regeringen att denna bör återkomma med ett förändrat avkastningskrav för SJ AB senast till bolagsstämman 2016. Vid ett sådant beslut anser jag att motion 2014/15:192 (V) blir tillgodosedd i aktuell del. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

6. LKAB:s uppdrag, punkt 7 (SD)

av Josef Fransson (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:1125 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Sverige måste driva en mer aktiv gruvpolitik. Vi menar att det finns ett ömsesidigt intresse mellan staten och gruvnäringen. En aktiv gruvpolitik kan

innefatta såväl en reformering av mineralersättningen som ett system där staten återfår ett slags brytningsvitsord. En del i en mer aktiv gruvpolitik är enligt vår mening att det statligt ägda LKAB får ändrade ägardirektiv. Riksdagen bör tillkänna för regeringen att LKAB:s ägardirektiv reformeras med ett tydligare fokus på prospektering. Vid ett sådant beslut av riksdagen får motion 2014/15:1125 (SD) anses vara tillgodosedd, och motionen tillstyrks i berörd del.

7. AB Svensk Exportkredit, punkt 8 (SD)

av Josef Fransson (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 37.

Ställningstagande

Inledningsvis vill vi framföra att vi är stolta över att Sverige är världens största försvarsmaterielexportör per capita. Försvarsindustrin berör ca 30 000 jobb, och en stor andel är civilingenjörer. Indirekt sysselsätter försvarsindustrin ca 100 000 personer, detta trots att Sverige har en strikt lagstiftning och en god kontroll i fråga om export av försvarsmateriel. Sveriges starka försvarsmaterielindustri är en stor fördel för vår egen försvarsmaterieförsörjning. När investeringar görs i svenskproducerade materielprojekt kan nettokostnaden bli låg eller till och med vinst uppnås i samhällsekonomin på grund av spillöreffekter och export. Vid export av försvarsmateriel är ett fungerande exportkreditsystem av stor vikt. Detta är fallet särskilt för mindre företag. Därför anser vi att det statligt ägda AB Svensk Exportkredit bör få möjlighet att agera ännu mer offensivt. Med hänvisning till det anförda tillstyrks motion 2014/15:2961 (SD) i berörd del.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2013/14:140 2014 års redogörelse för företag med statligt ägande.

Följdmotionen

2014/15:53 av Josef Fransson m.fl. (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över uppdraget till statligt ägda Vattenfall enligt vad som beskrivs i motiveringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2014/15

2014/15:157 av Sotiris Delis (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att statens andel i SAS ska avyttras.

2014/15:192 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förändrat avkastningskrav för SJ AB senast till bolagsstämman 2016.

2014/15:389 av Jörgen Warborn (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en fortsatt analys av ersättningsreaktorer för en tryggad energiförsörjning och svenska företags konkurrenskraft och jobbskapande.

2014/15:508 av Helén Pettersson i Umeå och Isak From (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sveaskogs arrendepriiser inte ska vara marknadsledande.

2014/15:848 av Jens Holm m.fl. (V):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att all statligt ägd skog bör samlas i ett bolag med hållbart brukande som främsta mål.

2014/15:1125 av Josef Fransson m.fl. (SD):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att reformera LKAB:s ägardirektiv med tydligare fokus på prospektering.

2014/15:1850 av Hans Rothenberg m.fl. (M):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förvaltningen av de statligt ägda bolagen fortsatt ska utvecklas.

2014/15:2028 av Lars Eriksson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att staten bör överväga möjligheterna till en översyn av Vattenfalls ägardirektiv.

2014/15:2115 av Josef Fransson (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Vattenfalls uppköp av mikroproducerad el.

2014/15:2133 av Per Klarberg m.fl. (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att SJ AB:s avkastningskrav ska upphöra; SJ AB kan i dag inte konkurrera på lika villkor med bl.a. länstrafikbolagen.

2014/15:2484 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om statligt ägande.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av uppdraget till statligt ägda Vattenfall.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Vattenfall AB inte ska åläggas några restriktioner för att planera och förbereda för uppförande av nya kärnkraftsreaktorer.

2014/15:2669 av Patrik Jönsson (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att se över statens avkastningskrav på SJ AB som bör sänkas eller om möjligt tas bort.

2014/15:2944 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta en riskkapitalfond med uppgift att kommersialisera svenska innovationer, där en del av finansieringen sker genom vinstuttag från Vattenfall.

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD):

37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Svensk Exportkredit (SEK) ska få stärkta förutsättningar (avsnitt 6.10).

2014/15:2983 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (M, C, FP, KD):

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att där förändringar av det statliga ägandet leder till bättre fungerande marknader eller en mer effektiv samhällsservice bör staten minska eller avveckla sitt ägande – t.ex. i fråga om bolag som SBAB och Telia Sonera.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska inhämta riksdagens godkännande innan väsentliga förändringar i verksamhetsinriktningen vidtas för statligt helägda bolag.

BILAGA 2**Företag med statligt ägande**

	Ägarandel %	Ekonomiska mål beslutade av ägaren
Finansdepartementet		
Jernhusen AB	100	Ja
Specialfastigheter Sverige AB	100	Ja
Svenska skeppshypotekskassan	100	Nej
Vasallen AB	100	Ja
Justitiedepartementet		
Miljömärkning Sverige AB		Under avveckling
Kulturdepartementet		
Kungliga Dramatiska Teatern AB	100	Nej
Kungliga Operan AB	100	Nej
Voksenåsen A/S	100	Nej
Näringsdepartementet		
AB Bostadsgaranti	50	Ja
AB Göta kanalbolag	100	Nej
AB Svensk Bilprovning	100	Ja
AB Svensk Exportkredit	100	Ja
AB Svenska Spel	100	Ja
Almi Företagspartner AB	100	Nej
Apoteket AB	100	Ja
Apoteksgruppen i Sverige Holding AB	100	Ja
Arlandabanan Infrastructure AB	100	Nej
Fouriertransform Aktiebolag	100	Ja
Green Cargo AB	100	Ja
Infranord AB	100	Ja

	Ägarandel %	Ekonomiska mål beslutade av ägaren
Inlandsinnovation AB	100	Ja
Lernia AB	100	Ja
LKAB	100	Ja
Metria AB	100	Ja
Orio AB	100	Nej
Postnord AB	60,7	Ja
RISE AB	100	Nej
Samhall Aktiebolag	100	Nej
SAS AB	21,4	Ja
SBAB Bank AB (publ.)	100	Ja
SJ AB	100	Ja
SOS Alarm Sverige AB	50	Ja
Sveaskog AB	100	Ja
Svensk-Danska Broförbindelsen Svedab AB	100	Nej
Swedavia AB	100	Ja
Swedfund International AB	100	Nej
Svenska rymdaktiebolaget	100	Ja
Svevia AB	100	Ja
Telia Sonera Aktiebolag	37,3	Ja
Teracom Group AB	100	Ja
Vattenfall Aktiebolag	100	Ja
Visit Sweden AB	50	Nej
Socialdepartementet		
Apotek Produktion & Laboratorier AB	100	Nej
Statens Bostadsomvandling AB	100	Ja
Swedesurvey Aktiebolag	100	Nej
Systembolaget AB	100	Ja

	Ägarandel %	Ekonomiska mål beslutade av ägaren
Utbildningsdepartementet		
Akademiska Hus Aktiebolag	100	Ja
European Spallation Source ESS AB	74	Nej
Utrikesdepartementet		
OAO Dom Shvetsii	36	Nej